

ЗМІСТ

Пролог	9
--------------	---

Частина І. 1948–1949

Розділ 1	13
Розділ 2	27
Розділ 3	35
Розділ 4	42
Розділ 5	53
Розділ 6	62
Розділ 7	70
Розділ 8	77
Розділ 9	82

Частина ІІ. 1949–1955

Розділ 10	95
Розділ 11	110
Розділ 12	115
Розділ 13	123
Розділ 14	127
Розділ 15	136
Розділ 16	141
Розділ 17	158

Частина III. 1955–1970

Розділ 18	179
Розділ 19	192
Розділ 20	204

Частина IV. 1949–1970

Розділ 21	219
-----------------	-----

Частина V. 1970–1971

Розділ 22	247
Розділ 23	248
Розділ 24	258
Розділ 25	261
Розділ 26	265
<i>Подяки</i>	268
<i>Про авторку</i>	271

Пролог

Уявіть, що ховається на чорному дні озера. Розбухлі від води дерев'яні руїни. Риба, що безтурботно плаває на глибині, не боючись потрапити на гачок. Водорості, що звиваються, немов танцівниці в гіпнотичних рухах. Станьте на самісінький край берега, відчуйте, як хвилі накочуються на черевики, і уявіть, наскільки близький цієї миті світ, такий самий мовчазний і чужий, як місяць, недосяжний для світла, тепла й звуку.

Мій дім стоїть на дні озера. Наша ферма під водою, вкрита брудом і мулом, її залишки неможливо відрізнити від уламків човна. Серед руїн моєї спальні та вітальні, де ми колись щонеділі збиралися всією родиною, тепер грайливо кружляє форель. Гниють сарай і корита. Іржавіє покручений колючий дріт. Колись родюча земля занедбана.

У підручниках історії створення водосховища Блу-Меса подано як героїчне звершення, як грандіозний задум, що мав подолати проблему доставки дорогоцінної води з приток річки Колорадо на посушливий південний захід. Можливо, саме ці добрі наміри й приборкали дикий норів річки Ганнісон, перетворивши її на озеро, але я хочу вам розповісти іншу історію.

Колись у цьому місці річка була мені по коліна. Тоді вона, нестримно пінячись, мчала через долину, де, власне, на світ з'явилась я, а над нею височіли безкраї самотні простори заповідної зони Біг-Блу-Вайлдернесс. Я знала Айолу з її запашними сніданками та гамірними фермами й ранчо, де промені вранішнього сонця спершу освітлювали східну сторону Мейн-стріт, а потім повільно переміщалися вгору міста, через

залізничні колії та шкільне подвір'я, щоб осяяти червоно-синій вітраж крихітної церкви. Я визначала час за глухими гудками потягів о 9:22, 14:05 і 17:47. Я знала всі короткі шляхи, містян і найстаріше дерево в нашому саду, яке щороку давало найсолодші персики. І, мабуть, як ніхто інший, я відчувала смуток цього місця.

Завдяки тим-таки добрим намірам тутешнє кладовище було перенесено високо на пагорб (сподіваюсь, усі наші сімейні надгробки на своїх місцях), де й досі стоїть за білою залізною огорожею, похиленою під вагою снігу. Інакше добрі наміри потопили б усю Айолу.

Уявіть собі мовчазне забуте місто, що гниє на дні озера, яке колись було річкою. Якби ви запитали, чи змиваються радості і біль того місця, що йде на дно під час повені, я відповіла б вам: «Ні». У місцях, де минає наша юність, ми стаємо собою, втрачаючи, досягаючи й закарбовуючи в пам'яті кожен пейзаж.

Розділ 1

1948

У ньому не було нічого особливого.
Так мені спочатку здалося.

— Вибачте, — промовив юнак, смикаючи брудними великим і вказівним пальцями край своєї пошарпаної червоної кепки. — Я шукаю нічліжку. Чи дістануся до неї цією дорогою?

Ось таке просте запитання я почула від незнайомця-замазури, що проходив поряд саме тоді, коли я під'їхала до перехрестя Мейн-стріт і Норт-Лора-стріт.

Його комбінезон і руки були чорними чи то від мастила, чи то від землі — хоча це було щось інше, бо дуже темне. Брудні щоки. Смаглява шкіра блищала від поту. Пряме чорне волосся стирчало з-під кепки.

Це був звичайний осінній день: я подала домашнім сніданок, попоралася у дворі та коло худоби, зібрала два кошики персиків — прохолодний ранковий вітерець розносив їхні пахощі по всьому саду, — розвезла щоденну доставку, тягнучи хиткий візок за своїм велосипедом, а потім повернулася додому готувати обід. Тоді я й зрозуміла, що звичні речі таять у собі безліч загадок, — так само море приховує таємничий світ у своїх глибинах.

— Цією дорогою ви дістанетеся будь-куди, — відповіла я.

Я не намагалася вразити його дотепністю чи якимось привертнути до себе увагу, але, судячи з його легкої усмішки й завислої в повітрі паузи, моя відповідь його розвеселила. Він поглянув на мене так, що всередині все перевернулося.

— Тобто я мала на увазі, що це дуже маленьке містечко, тут усе поряд, — проторохтіла, щоб якимось виправити ситуацію,

немов хотіла дати зрозуміти, що я не з тих дівчат, яким підморгують хлопці.

Очі незнайомця були чорні й блискучі, як вороняче крило. Але найбільше мені запам'ятався його погляд — добрий і лагідний, він зігрівав теплом, яке йшло зсередини й розливалось навкруги, немов вода з переповненої криниці. Якусь мить він уважно дивився на мене, усміхаючись, а потім смикнув за край кепки й рушив до пансіону «У Данлепа» наприкінці Мейн-стріт.

Справді, ця напіврозбита дорога вела до всіх, так би мовити, визначних місць нашого містечка. Крім згаданого пансіону тут був готель «Айола» для вибагливої публіки, позаду нього — таверна для тих, хто любив випити, а також заправка, крамниця з господарчими товарами «У Джернігана», пошта, кафе, де завжди пахло кавою та беконом, крамниця «У Чепмена», де можна було купити смаколиків і досхочу наслухатися місцевих пліток. У західній частині міста височів високий флагшток між будівлею школи, у якій я колись вчилася, і білою дощатою церквою, куди ми, святково вбрані, щонеділі ходили всією родиною, коли була жива мати. Далі Мейн-стріт різко переходила в схил, немов коротке речення, раптово перерване крапкою.

Я йшла в тому самому напрямку, що й незнайомиць, — щоб витягти брата з покерного салону за крамницею Джернігана. Але я не хотіла йти за цим хлопцем навздогін. Тож зупинилася на розі, щоб уважно його роздивитися, і затулила очі від променів полуденного сонця. Він ішов повільно, невимушено, розмахуючи руками, але голова, здавалося, трохи не встигала за тілом. Брудна біла футболка туго напиналася під лямками комбінезона. Він був стрункий, із широкими мускулистими плечима.

Ніби відчувши мій погляд, він раптом обернувся, і на його замураному обличчі засяяла усмішка. Мені перехопило подих, і тілом розлилося тепло. Він знову смикнув край кепки, повернувся й пішов далі. І хоча я не бачила його обличчя, проте була впевнена: він досі всміхається.

Тепер я розумію, що це була доленосна мить. Адже я могла розвернутися й піти по Норт-Лора-стріт додому готувати вечерю, забивши на Сета в покерному салоні, і він сам повертався б на ферму, де добряче отримав би на горіхи від батька й дядька Ога. Зрештою я могла б перейти на інший бік Мейн-стріт, сховавшись за деревами й автомобілями. Але я цього не зробила, і в цьому вся суть.

Натомість я зробила повільний крок уперед, а потім — ще один, інтуїтивно відчуваючи важливість кожного руху, кожного кроку.

Так сталося, що зі мною ніхто ніколи не говорив про привабливість. Мати померла, коли я була ще маленькою, тож я не встигла дізнатися від неї всіх цих жіночих секретів. Але навіть якби вона була жива, навряд чи ми торкалися б цієї теми, адже мати була тихою, правильною і дуже набожною жінкою. Вона любила нас із братом, але своєрідною любов'ю, обмеженою суворими рамками благопристойності і страхом перед Богом. Іноді ця старанно приховувана любов виривалася назовні у вигляді слідів від чорної гумової мухобійки на наших із братом дупцях або сліз, які вона швидко змахувала долонею після молитви. Я ніколи не бачила, щоб вона обіймала мого батька чи бодай раз поцілувала його. І хоча мої батьки були надійними партнерами та вправними господарями, я не бачила між ними пристрасті, характерної для чоловіка та жінки. Коротко кажучи, для мене їхні стосунки були й залишаються цілковитою загадкою.

За винятком одного моменту: був похмурий осінній вечір, я дивилася у вікно вітальні (мені тоді заледве виповнилося дванадцять), коли шериф Лайл під'їхав мокрою гравійною дорогою до нашого подвір'я, вийшов зі свого довгого чорно-білого автомобіля й нерішуче підійшов до мого батька. Крізь пару, що утворилася на склі від мого дихання, я побачила, як батько впав на коліна просто посеред двору, у свіжу від дощу багнюку. Я саме чекала, коли повернуться мати, мій двоюрідний брат Каламус і тітка Вівіан, які відвозили врожай персиків

через перевал до Каньйон-Сіті. Вони мали бути вдома кілька годин тому. Батько від хвилювання цілий вечір згрібав мокре листя, хоча зазвичай залишав його перегнивати під снігом до весни. Коли батько вкляк на коліна після шерифових слів, моє юне серце усвідомило дві найважливіші істини: що зниклі члени моєї родини вже ніколи не повернуться додому і що тато любив маму.

Батьки ніколи не показували своїх почуттів і не говорили зі мною про романтику, але я зрозуміла, що насправді вони кохали одне одного, просто по-своєму, тихо. Дивлячись на їхні стримані стосунки й на ті сухі порожні очі, з якими батько зайшов у дім і повідомив гірку звістку про смерть матері, я зрозуміла, що кохання — це сокровенне почуття двох людей, яке народжується й так само оплакується тільки між ними двома. Воно належить їм і нікому більше, як таємний скарб, як присвята.

Я нічого не знала про те, як виникає кохання, про той незрозумілий потяг до іншої людини, про те, чому деякі хлопці байдуже проходять повз, а інших тягне до вас, немов магнітом, і з цієї миті вами керує бажання.

Нас із незнайомцем розділяло лише пів кварталу, коли ми з ним ішли тим самим вузьким тротуаром тієї самої миті в тому самому маленькому містечку в Колорадо. Я прямувала за ним і думала: так цікаво — увесь цей час ми собі жили, не підозрюючи про існування одне одного. І тепер наші життя чомусь перетнулися точнісінько, як Норт-Лора-стріт і Мейн-стріт.

Моє серцебиття прискорилося, коли відстань між нами зменшилася з трьох будинків до двох, а потім — і до одного. Я зрозуміла, що він поступово сповільнює крок.

Я й гадки не мала, що робити. Якби я також почала сповільнюватися, він зрозумів би, що я стежу за ним. Але якщо йти-му в тому самому темпі, то швидко наздожену його, і що тоді? Або, ще гірше, — пройти повз і відчути на собі його погляд. Він одразу ж помітив би мою незграбну ходу, мої босі ноги

у стоптаних шкіряних черевиках, мою стару куцу темно-бордову шкільну сукню, моє звичайнісіньке пряме каштанове волосся, не мите з минулої неділі.

Тому я сповільнилася. Ніби прив'язаний якоюсь невидимою ниткою, він теж сповільнився. Я ще більше сповільнила ходу — він зробив те саме. Тоді він застиг на місці. Я мусила теж зупинитися. І ось ми стояли, як два дурні, посеред Мейн-стріт.

Він стояв, бо хотів зі мною погратися. Я ж стояла, бо заклакла від страху, нерішучості й перших поривів бажання, які збивали з пантелику. Я знала цього хлопця кілька хвилин, пройшовши за ним лише пів кварталу, але від його вигляду все всередині мене вирувало та переверталось, немов камінці в бурхливому струмку.

Я не чула ні голосу огрядної дружини лікаря, ні звуку сталевих коліс дитячого візка, що їхав позаду мене. Коли місис Бернетт вигулькнула поряд, намагаючись об'їхати мене, я перелякалася, як те мале білченя.

Місис Бернетт підозріло посміхнулася, піднявши свої тонко вищипані брови, щоб відповісти на моє невимовлене запитання, і коротко сказала: «Торі».

Я ледве встигла чемно кивнути, навіть не змогла згадати ім'я хлопчика чи по-дружньому скуйовдити його біляве волосся.

Незнайомець зробив спритний крок убік, щоб пропустити місис Бернетт із візком. Вона зацікавлено оглянула його з ніг до голови й ледь помітно всміхнулася, коли він торкнувся кепки, злегка схилив голову і сказав: «Прошу, мем». Вона глянула на мене, насупивши брови, ніби намагаючись розгадати загадку, потім повернулася й посунула з візком далі вулицею.

І справді, ми з цим хлопцем були, як дві маріонетки на одній нитці, що вже не могли існувати одна без одної.

— Вікторіє, — сказав він по-панібратськи, коли нарешті повернувся до мене обличчям. — Ви стежите за мною?

Очевидно, тепер настала його черга показати дотепність, і він так само задоволено всміхнувся, як і тоді, коли подумав, що я ще та жартівниця.

Я затнулася, немов дитина, спіймана на крадіжці, перш ніж вичавити із себе коротке «Ні».

Він схрестив свої засмаглі руки й мовчав. Я не могла зрозуміти, про що він думав: про своє запитання, про мене чи, можливо, про збіг обставин.

Коли мені забракло сил терпіти цю мертву тишу, я випро-сталася з удаваним самовладанням і запитала: «Звідки ви знаєте моє ім'я?».

— Просто я уважний, — промовив він. Він був відвертий, але водночас скромний. — Вікторія, — сказав він знову, повільно, смакуючи кожную літеру мого імені. — Ім'я для справжньої королеви.

Ця чарівність дисонувала з його неохайним виглядом, і, попри всі мої спроби показати свою відстороненість, це читалося на моєму обличчі. Його темні очі ніби запрошували мене піти з ним, перш ніж він сказав:

— Хочете підемо разом? Я маю на увазі, ви йтимете біля мене, — і він показав рукою на місце поряд із собою.

Я зупинилася. Так, я хотіла йти поруч із ним, але мене щось стримувало — чи то правила пристойності, чи то підліткова незграбність. А може, це було передчуття.

— Ні, дякую, — промовила я, — я не можу... Я маю на увазі... Я навіть не знаю вашого...

— Мене звати Віл, — сказав він, випередивши мене. — Вілсон Мун.

Його ім'я на мить зависло в моїй голові, і він простягнув до мене руку.

— Радий знайомству, міс Вікторіє.

І далі він із серйозним обличчям чекав, доки я підійду ближче й покладу свою руку в його.

Вагаючись якусь мить, я зробила реверанс. Не знаю, хто з нас більше здивувався. Востаннє я робила реверанси ще

маленькою дівчинкою, коли ходила до недільної школи. Але це перше, що тоді спало мені на думку — так я боялася торкнутися його руки. Я зніяковіла і подумала, що він зараз розсміється. Але він цього не зробив. Його обличчя осяяла усмішка, привітна, щира й анітрохи не глузлива. Він із розумінням кивнув, опустив руку, засунув її в кишеню свого брудного комбінезона й непорушно став переді мною.

Тоді, прикута до його очей, я не могла цього зрозуміти, але згодом дізналася, що Вілсон Мун відчував час і багато чого не так, як більшість людей. Він ніколи не поспішав, не нервував і спокійно почувався під час довгих пауз у розмові — не заповнював їх пустопорожніми фразами. Він рідко дивився в майбутнє, а в минуле — ще рідше, проте завжди насолоджувався моментом. Я не могла знати всього цього, коли залякла на Мейн-стріт, але з часом перейняла цю його мудрість: вона мені допомагала в непрості життєві моменти.

Отже, так, я змінила свою відповідь і погодилася прогулятися того жовтневого дня по Мейн-стріт за руку з хлопцем, на ім'я Вілсон Мун, який відтоді перестав бути для мене незнайомцем.

І хоча наша розмова була несерйозною, а прогулянка недовгою, коли ми підійшли до пансіону й піднялися пошарпаними сходами на ганок, ніхто з нас не хотів прощатися. Я затрималася з ним під тріснутими дверима, серце шалено калатало.

Віл мало розповідав про себе. Навіть на моє запитання, як правильно пишеться скорочений варіант його імені — з однією чи двома літерами «л», — він лише знизав плечима й відповів: «Як тобі більше подобається». Проте того дня я дізналася, що Вілсон Мун працював на вугільних шахтах у Долорес, але втік звідти.

— Мені набридло це місце, і я вирішив, що з мене досить, — сказав він. — «Тікай, — почув я внутрішній голос, — тікай негайно». — Вагони з вугіллям, що прямували до лінії Дуранго-Сільвертон, були заповнені й готові до відправлення, і коли

пролунав свисток потяга — довгий і пронизливий, — мені здалося, що він кличе мене за собою.

Він знав лише одне: ці вагони їдуть в інше місце. Коли потяг повільно рушив уперед, він швидко піднявся іржавою драбиною одного з вагонів і стрибнув на гору теплого вугілля. Бригадир помітив його і побіг за потягом, кричачи, лаючись і люто розмахуючи своїм капелюхом. Невдовзі бригадир і шахти були далеко. Вілсон Мун повернувся обличчям до вітру.

— Ти навіть не знав, куди їде потяг і де ти опинишся? — запитала я.

— Для мене це не мало великого значення, — відповів він. — Усі місця, по суті, однакові, хіба ні?

Єдиним місцем, яке я знала, була Айола з прилеглими землями, що простягалися вздовж широкої прямої річки Ганнісон. Маленьке містечко тулилося біля підніжжя заповідної зони Біг-Блу-Вайлдернесс на півдні й гір Елк на заході та півночі. Вздовж узбережжя річки на схід розкинулися ферми і ранчо. Ми з братом народилися на фермі, яку мій тато успадкував від свого батька, на високому залізному ліжку, що займало половину кімнати з блідо-жовтими стінами, приліпленої до задньої частини будинку, кімнати, що слугувала приміщенням для приймання пологів і відвідувачів, доки дядько Ог не переїхав до нас після аварії. Наша ферма не вирізнялася нічим особливим і була не дуже великою — загалом дев'ятнадцять гектарів, разом із сараями, будинком і довгою гравійною під'їзною дорогою. Але між одним із сараїв і огорожею на задньому дворі був єдиний у всьому окрузі Ганнісон сад, де росли великі, соковиті та неймовірно солодкі персики. Східну межу нашого угіддя облямовували звивисті береги річки Віллоу-Крік, її крижана вода, у якій танув гірський сніг, поривалася залити наші дерева й скромні грядки картоплі та цибулі. Уночі струмок співав мені колискову за вікном спальні, заколисуючи мене в ліжку з веретеноподібними узголів'ям і ніжками. А будили мене щоранку сонце, що сходило над далекою горою Тендерфут, і протяжний свист поїздів, що ходили тричі на день через депо на

околиці міста. Я знала, як зимовими ранками промені після-обіднього сонця проглядають через маленьке кухонне віконце та скося падають на довгий сосновий стіл. Я знала, що навесні першими на нашій фермі розквітають крокуси та пурпурний дельфіній, а зніт і золотарник — останніми. Я знала, що, коли починають вилуплюватися одноденки, до річки злітаються ясківки, і що тато має прийти додому з уловом райдужної форелі. І я знала, що найлютіші бурі, темні й зловісні, як сам диявол, майже завжди здійснюються над північно-західними вершинами, і що всі співочі птахи, круки та сороки замовкають перед тим, як із неба полле.

Тож ні, на мою думку, кожне місце унікальне. Мені було дивно, що цей хлопець, здавалося, нічого не знає про дім.

— А як же твої речі? — запитала я, заінтригована життям мандрівника.

— Речі для мене теж неважливі, — сказав він, знизавши плечима й усміхнувшись, наче знав про речі щось таке, чого не знала я. І це зрештою виявилось правдою. Згодом він навчив мене, наскільки справжнім і цікавим може бути життя, позбавлене всього, крім найпотрібнішого, і що коли ти опиняєшся в такій ситуації, то має значення єдине — прагнення жити далі. Якби він сказав мені це тоді, я йому не повірила б. Але час смикає нас за ниточки.

Я не могла вигадати приводу, щоб піти з ним до пансіону. Навіть якби я не була в компанії незнайомого хлопця, негоже дівчині заходити до дешевої нічліжки без поважної на те причини чи надійного супроводу. До того ж наближався час вечері, а я досі не витягла Сета з покерного салону й не привела його додому перш ніж повернеться тато, владнавши питання із сіном містера Мітчелла.

Настав час прощатися, і я промовила: «Ну...». Зітхнувши, не зрушувала з місця. Я очікувала, що він зрозуміє мій сигнал і зробить наступний крок, але він стояв нерухомо, усміхаючись мені, час від часу дивлячись у небо, наче читаючи щось у напівпрозорих надвечірніх хмарах.